

Nederlandse ruimte vraagt gebiedsgerichte aanpak

Geld, menskracht en tijd. Daarom roepen de ideeën van minister Dekker. Visie alleen is er al genoeg

» Friso de Zeeuw,
Ada Wilderkamp en
Marcel Hertogh

In Nederland maken we op het gebied van de ruimtelijke ordening met zijn allen te veel beleid en streven we bij regelgeving vooral naar perfectie. Of al dat beleid uitvoerbaar is en ergens toe leidt is vaak volstrekt onduidelijk.

Het roer moet om. Visievorming is alleen maar leuk als de ideeën haalbaar en vooral uitvoerbaar zijn. Zo niet, dan zullen grote maatschappelijke problemen blijven hangen: de te lage bouwproductie, onverminderd groeiende verkeersknelpunten in de regio, een vertrommelend landelijk gebied. We hebben

ruimte nodig voor uitvoering en wel op drie terreinen: de aansturing, de samenwerking en de uitvoering.

Het beeld van een te complexe regelwoede is beschreven door de Algemene Rekenkamer, Raad voor het Landelijk Gebied, Vrom-raad, SER, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid en Raad voor Verkeer en Waterstraal. Leg, zoals wij deden in de publicatie Ruimte voor Uitvoering, deze adviezen naast elkaar en zie hoe zij de kloof tussen beleid en uitvoering tastbaar maken.

Vooropgesteld, het kabinet heeft in de Nota Ruimte goede aanzetten gedaan om de complexe regelgeving voor ruimtelijke ordening in te perken. Het is te hopen dat de Tweede Kamer niet te veel wijzigingen wil doorvoeren die de uitvoering belemmeren. Er moet wat ons betreft nog wel stevig worden doorgepakt om echt van een slagvaardige aanpak te kunnen spreken.

Verschrijven van taken naar provincie en regio zal alleen succesvol zijn als ook financiële middelen worden overgeheveld. Denk bijvoorbeeld aan het financieel voeden van regionale mobiliteitsfondsen, waaruit oplossingen van regionale verkeersknelpunten kunnen worden bekostigd. Maar ook het in één fonds onderbrengen van gelden voor het landelijk gebied, vergelijkbaar met het Intergraal Fonds Stedelijke Vernieuwing

(ISV), moet nu snel gestalte krijgen.

We kunnen de brug tussen beleid en uitvoering slaan door pas nieuw beleid goed te keuren als er voldoende financiële middelen worden gereserveerd en wordt gezorgd voor voldoende beschikbare menskracht en voldoende uitvoeringstijd. Met andere woorden, je kunt nog zulke hoge ambities hebben, maar als daar geen financiering voor is, of niet de juiste mensen die tijd hebben om de plannen uit te voeren, dan moeten de ambities worden bijgesteld. Visie zonder geld of gekwalificeerde menskracht hebben we al genoeg. Het Rijk formuleert hierbij selectief de belangrijkste ambities en stuurt op hoofdlijnen.

Ook op het gebied van samenwerking valt nog een wereld te winnen. Cruciaal is de bereidheid bij bestuurders in de regio om zeggenschap, of in elk geval delen daarvan, af te staan. Om het delen van zeggenschap te bereiken, kunnen we regionale projecten zo in elkaar zetten dat meerdere belangen vroegtijdig worden meegekoppeld.

Openheid over de koppeling van commerciële en publieke belangen is een sleutelfactor. Voor wat hoort wat is een typisch Nederlandse uitdrukking. Cruciaal voor het welslagen van een samenwerkingsproject is dan ook dat partijen van begin tot eind de noodzaak van samenwerking erkennen.

Maar dit alleen is niet voldoende. Er is ook een motor nodig, een trekker, een regisseur. Dat kan soms een gemeente zijn, soms de provincie, soms een regionaal orgaan, soms een waterschap. Of, binnen publieke randvoorwaarden, een private partij. Dat moet vooral pragmatisch worden ingevuld.

Het gaat namelijk niet om het beleid, maar om het resultaat. En de kwantiteit van dat resultaat is alleen maar hoger als de samenwerking goed en vlot verloopt. De wederzijdse belangen moeten openlijk op tafel komen; dat geldt ook voor de financiële afspraken. Kortom: durf zeggenschap te delen en zorg voor een stevige regie.

Met het schetsen van de randvoorwaarden is een goede uitvoering nog niet verzekerd. Daar zijn talloze, vaak gebieds specifieke moeilijkheden te overwinnen. Faalfactoren bij grootschalige gebiedsontwikkelingsprojecten zijn de telkens veranderende spelregels en persoonswisselingen, die bij overheden bijna aan de orde van de dag zijn. Marktpartijen moeten daarom aan het begin van de samenwerking zekerheden vragen over inzet en doelen van publieke partijen. Als het gaat om de uitvoering bepaalt de regisserende overheid de politieke kaders voor een project, maar kunnen afwijkingen in het proces slechts in samenspraak met partijen tot stand

komen. Partijen mogen deze afspraken vervolgens niet ongestraf negeren.

Met andere woorden, vooraf zal duidelijk moeten zijn dat afwijkingen tijdens de rit geld kosten. Onze ervaring leert dat daarvoor geen dichtgetimmerde contracten nodig zijn. Integendeel, contracten moeten flexibel zijn en onderscheid maken tussen langetermijn- en detailplanning; dat kan via raam- en deelcontracten.

Om een juiste balans te vinden tussen kwantiteit en financiële haalbaarheid, moeten we durven overgaan tot publiek-private samenwerking (of grondexploitatie). Slim omgaan met Europese aanbestedingsregels is goed mogelijk en stimuleert marktpartijen tot inbreng van creatieve plannen.

Volgens critici ontbreekt het in de Nota Ruimte aan visie. Er is kennelijk een onbedwingbare neiging om dingen altijd maar beter en breder te willen zien, met mooie vergezichten. Daar moeten we mee stoppen — het betere is de vijand van het goede — want we moeten aan de slag. Onze infrastructuur, de wateropgave, de woningproblemen en de vertrommeling van het Nederlands land- schap vragen gebiedsgerichte aanpak.

Mr. F. de Zeeuw is directeur Nieuwe Markten Bouw- fonds Ontwikkeling, ds A. Wilderkamp en Ir ds M. Hertogh zijn senior consultant en managing director Berenschot Osborne. Zie ook www.fid.nl/ruimte